

közi konferencia a „Pedagógusképzés Európában – pedagógusképzés Európa számára” („Lehrerbildung in Europa – Lehrerbildung für Europa”) címmel. Ezen a konferencián egyértelművé vált, hogy komoly igény van az oktatásügy meghatározott egységesítésére Európán belül, ami azt jelenti, hogy szükséges olyan tanárok, pedagógusok képzése, akik elvileg Európa minden országában taníthatnak. A nemzetközi konferencián kidolgozásra és bemutatásra került egy modell, az „Europalehrer” (euroteacher) képzésre, melynek lezárása egy „Master of Arts” bizonyítvánnyal történne. A Lipcsei Nyilatkozat összefoglalja a szándékot egy más európai országokból származó kollégákkal együtt kidolgozott közös tanulmányi programra az „Europalehrer” képzésre vonatkozóan. Az ilyen oktatót megalapozott európai kulturális és nyelvi képzés tesz alkalmassá arra, hogy megtanítsa az európai eszmét a gyerekeknek és fiataloknak, és meg kell nyernie őket az Európai Közösség közös céljainak. Ez a képzés a Bolognai Szerződés szükségyszerű kiegészítéseként került elfogadásra. (UniVersum Journal Universität Leipzig Heft2/2004)

A cél, hogy az oktatási rendszer átalakulásával megfelelőképpen meg tudjuk közelíteni ezt a fajta nyelvpedagógus-képzést, és/vagy részt tudjunk venni valamelyik már viszonylag jól bevált uniós-szintű tanár/pedagógusképző rendszerben, tudjuk alkalmazni a más országokban, gyakorlatban már kipróbált, és beválni látszó módszereket. Az új MA-fokozat kidolgozása megfelelő lépés ebben az irányban.

IRODALOM

- Kohlberg W.D./Meißner A.: (1991.) Das Modell einer europaorientierten/europäischen Lehrerausbildung (Euroteacher). Modelle der Lehrerausbildung im zusammenwachsenden Europa - Konferenz am 31. Mai/1. Juni 1991 in Berlin (Braunschweig / Zentrum für Europäische Bildungsforschung (ZEB) 44-54.
- Közös Európai Referenciakeret: (2002)
- Mihály I. (2006): *Európai áttekintés a két tannyelvű oktatás tapasztalatairól.* In: Új pedagógiai Szemle Budapest, 2006/05
- Nagyné Paksi M: (2005) *Pályaszocializációs lehetőségek a tanítóképzésben.* Poszterbemutató. In: Tartalmi összefoglalók. V. ONK. Budapest, 396
- Szilágyiné Hodossy Zs.: (2005): *Szaklétesítési anyag, kézirat. Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar*
- Unió Fehér Könyve az oktatásról és képzésről: (1995)
- Universität Leipzig: April 2004 Heft 2/2004 ISSN 0947-1049 / Beirat für „Das Sonntagsgespräch“ „Erklärung zum Europalehrer“ „Das Sonntagsgespräch“ im Internet: / www.uni-leipzig.de/~sonntag Heft2/2004 UniVersum Journal Universität Leipzig

---

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA
főiskolai tanár
Kölcsy Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Környezeti nevelés kisiskoláskorban

A környezeti nevelés kisiskoláskorban: igény és realitás. A XXI. század nagy kérdése, hogy az emberiség meg tud-e küzdeni a globális társadalmi, környezeti problémával.

A XXI. század nem képzelhető el az oktatás társadalmi intézményeinek, cél szerinti igényeinek, tartalmának és szükségleteinek alakítása, modernizációja, fejlesztése nélkül. A koráb-

bi századokban kialakult és a XX. században finomodott pedagógiai rendszereknek is változniuk kell, ha meg akarunk felelni a kihívásoknak.

A kultúra holisztikus volta hívja fel a figyelmet, hogy a fejlődés érdekében az embernek és a környezetének viszonyrendszerét kell átértékelnünk, új értékeket, szemléletet, megközelítéseket, erkölcsöt kell létrehozni. Szükséges megváltoztatni az emberek és szervezetek viselkedését, s erre négy lehetőség kínálkozik:

1. törvények és szabályok útján,
2. közösségi folyamatok révén,
3. ismeretszerzés, információk, attitűdök révén,
4. értékek, meggyőződések megváltoztatásával.

A környezeti nevelésben jelentős az értékválasztás. Az emberi szükségleteket figyelembe vevő nevelés célja: a környezettudatos magatartás, a környezetért felelős életvitel elősegítése. Céljai között kitüntetett szerepe van a gyakorlatiasságra való törekvésnek, hiszen a jövő kihívásai hatással vannak a szokásrendszerre, a mentalitásra, az érzelmi viszonyulásainkra életmódunkban. A gyakorlatiasság nem más, mint a tényekből, összefüggésekből fakadó értékrend kialakítása. A jelenlegi iskolai gyakorlatban probléma, hogy az okozatokat igyekeznek elhárítani anélkül, hogy az okokat feltárnák. A pedagógiai gyakorlatból hiányzik a jelen és a jövő generációk, a helyi és globális, az egyéni és társadalmi, a csoport és társadalmi, valamint ennek alapján a különböző csoportok érdekeinek kiegyensúlyozottsága, és így konfliktusok jönnek létre.

A környezeti nevelés nemzedékek közötti felelősséget igényel. A kettős szocializációra neveltek nem képesek megteremteni a helyes értékek megélésének feltételeit. Korunk válasza a fennálló problémákra: a fejlesztés. Úgy válik a nevelés központi elemévé, hogy közben az egyén önkibontakozását segíti a tevékenység alapú, gyakorlatorientált munkaszervezési módszereken keresztül.

A környezeti nevelés pedagógiája attól válik paradigmává, hogy a fejlődéslélektani hátteret: az attitűdök környezeti neveléssel kapcsolatos kialakítását kisgyermekkorban kell elkezdeni. Ez nemcsak iskolai program, hanem olyan paradigma, amely óvodáskorban kezdődik, és élethosszig tart. Ehhez figyelembe kell venni a gyermek személyiségének komplexitását, de nem lehet megkerülni a személyiségfejlődési kutatások releváns eredményeit sem.

Ahhoz, hogy hosszútávon kialakítható legyen a környezettudatos magatartás, szemléletváltásra lenne szükség. Jelenleg a környezeti nevelés hatékonyságának legfőbb akadálya az ismerethiány, a pozitív minta hiánya, a magatartás módosított társadalmi megítélése, valamint a közösségek együttműködésének gyengesége.

A környezettudatos magatartásban nélkülözhetetlen összetevő az ismeretek és a cselekvési hajlandóság mellett az egyéni értékek, attitűdök, a kollektív értékek, társadalmi normák, melyek a tudatosság komponensei.

A környezeti nevelésben azok a módszerek látszanak hatékonyak, amelyek lehetővé teszik a kétirányú interakciót, az ismeretek és a tapasztalatok közössé válásának facilitását. Kiemelt szerepe van a **cselekedve tanulásnak**, mint a tanulás az önbizalom-építés gyakorlati módszerének, amely tapasztalatokat és gyakorlati tájékozódást nyújt az oktatásban résztvevőknek.

A környezeti nevelés jellemzője, hogy interdiszciplináris jellegű, a mindennapi élethez és gyakorlathoz kötődik, erőteljes a társadalmi és közösségi irányultsága.

Az iskolafejlesztés motorja lehet, elméleti tudásra épít, nem hagyományos tanulási környezetet igényel, fontos az önállóság, felelősségvállalás, kritikus szemléletet vállal az egyéni, társadalmi értékkel és normákkal kapcsolatban.

Ahhoz, hogy az iskola hozzájáruljon a környezeti nevelés megvalósításához, a következő **elvek és szempontok** érvényesülése szükséges: a gyakorlatiasság és az alkalmazható tudás szempontjai, a tartalomtudás és a képességfejlesztés megfelelő arányának követelménye, a

képesség és a személyiségfejlesztés szempontjai, a hatékony nevelői kompetenciák szükségessége, a konstruktív tanulási gyakorlat követelménye, a differenciált fejlesztés és esélyegyenlőség szempontjai, a tanulási környezet és eszközök hatékonyságának követelménye, a tanulási tartalmak komplexitásának szempontjai.

Hasznosítható a tanulók érdeklődése. Nagy szerepet kap a tanulók problémamegoldó képességének és a tudás gyakorlati alkalmazásának a fejlesztése. A problémák felismerése, a tájékozódó és elemző műveletekhez szükséges képességek, a megoldási próbálkozások, kreatív megoldási módok, a személyes és a csoportos döntési képességek gyakorlása előnyösen segíthetik a kompetenciatípus erősödését.

A tanulók részképességei, érdeklődése, tanulási kompetenciák és szokásaik különbözőek, ezért a tanulási tevékenységek sokfélesége biztosítja a személyre szabott, a meglévő részképességekhez, érdeklődéshez és tanulási indítékhoz illeszkedő, differenciált kompetenciafejlesztést.

A különböző feladatok és tanulási tevékenységek biztosítják a tanulók szociális és társadalmi kompetenciáinak fejlesztését, a társadalmi érzékenység és felelős állampolgári magatartás előkészítését, a nyitott, befogadó és empatikus személyiség kialakítását.

A tanulók személyes attitűdjei, értékrendje, tanulási motivációi a tanulási folyamat meghatározó komponensei. A tanulók csoportos tanulási helyzetekben az együttműködés versenyzési képességeket mozgósítják. A tanulási módszerekkel elősegítik a szociális kompetenciák erősödését. Kiemelt feladat a különböző nemű tanulók érdeklődésében mutatkozó különbségek kezelése, valamint az életen át tartó tanulásra motiválni.

Képessé kell tenni a tanulókat a **globális szemléletű gondolkodásra**, a kreatív, kritikai és alternatív gondolkodás, a modellalkotás fejlesztésére. A környezeti nevelés az alábbi kompetencia-elemeket igényli: rendszerszemléletű gondolkodás, kritikai gondolkodás, kreatív gondolkodás, a környezeti neveléssel kapcsolatos tudáselemek, a globális, regionális, nemzeti és helyi környezeti problémák ismerete, a környezeti problémák következményeinek ismerete. A környezeti nevelés kérdéseire a **pedagógia új válaszokkal**, új tanulási programokkal, új taneszközökkel és új módszerekkel reagál. Új tanítási-tanulási stratégiákat szükséges alkalmazni: a közlő tanítás-tanulás, a kooperatív tanítás-tanulás, a felfedezettések és kutatások, a pedagógiai projektek, az interaktív, alkalmazkodó tanítás, konstruktív tanítás-tanulás, problémamegoldó tanítás-tanulás, az önszabályozó tanulás, a megértésen alapuló fejlesztés, a cselekvésből kiinduló gondolkodásra nevelés.

A XXI. század iskolája az intellektuális iskola, amely a szükséges kompetenciák megalapozásának színterévé válik.

IRODALOM

- Nanszáké Dr. Cserfalvi Ilona: Környezeti nevelés és együttműködés. Módszertani Közlemények, 2003/4.
A környezeti nevelés gyakorlata az iskolában. Módszertani Közlemények, 2004/5.
A civil szervezetek szerepe a környezeti nevelésben. Tanító 2007/9.
A környezeti nevelés és a helyi tanterv. Budapest 1997/163-171.
A környezettudatosság módszere. Magiszter, 2007/2.
A környezetvédelem és pedagógia. Közoktatás 2007/4.
A környezeti nevelés a XXI. században és a helyi program elkészítése. Debrecen, 2003. Konferencia kötet 16-17. old.